

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΜΕΝΙΑ

1) Το οικονομικό περιβάλλον.

Κατά την τελευταία δεκαετία, η Αρμενία γνώρισε σημαντική ανάπτυξη και επέκταση των επενδύσεων, των εξαγωγών, και των πραγματικών εισοδημάτων. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα της πορείας σταθεροποίησης των δημοσιονομικών και νομισματικών ανισορροπιών στη μετα-σοβιετική εποχή και της υιοθέτησης πολιτικών, αλληπάλληλων οικονομικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και της ουσιαστικής υποστήριξης των διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένης της σημαντικής ροής εμβασμάτων από Αρμένιους της Διασποράς, κυρίως στις ΗΠΑ, από τους μετανάστες στη Ρωσία, αλλά και αλλού.

Παρ' όλα αυτά το επίπεδο φτώχειας, παρά τη διαρκώς πτωτική τάση της, παραμένει υψηλό για τα δεδομένα των δυτικών οικονομιών, στην προσέγγιση των οποίων αποβλέπει η διεθνής κοινότητα. Η βιωσιμότητα της ανάπτυξης εξακολουθεί να προκαλεί ανησυχία καθώς η Αρμενία προσπαθεί να ξεφύγει από τις επιπτώσεις της παγκόσμιας ύφεσης, έχοντας ήδη υποστεί τις συνέπειες της σοβαρής ύφεσης, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που άρχισε το 2008. Λόγω μάλιστα αυτής της εξέλιξης η ατζέντα των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που αφορούσε την 5ετία 2005-2010 παραμένει ημιτελής και προεκτάθηκε για υλοποίηση στην επόμενη 5ετία.

Μετά από σταθερή ετήσια αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ από το 2002-2008, συμπεριλαμβανομένης και της ετήσιας διψήφιας ανάπτυξης την περίοδο 2002-2007, το ΑΕΠ της Αρμενίας μειώθηκε κατά 14,4% το 2009, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η πραγματική μείωση υπερέβη τους σχεδιασμούς της κυβέρνησης της Αρμενίας και τις προβλέψεις του ΔΝΤ κατά σχεδόν 5%, γεγονός ενδεικτικό της απροσδιοριστίας σημαντικών μακροοικονομικών μεγεθών στην παρούσα φάση ανάπτυξης.

Η βιομηχανία και οι κατασκευές, οι βασικές κινητήριες δυνάμεις της αύξησης του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια, κατέγραψαν πτώση κατά 8% και 36% αντιστοίχως το 2009, ενώ ο κλάδος των υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 1,3%. Το

εξωτερικό εμπόριο μειώθηκε το 2009 κατά 27%, με τις εισαγωγές να καταγράφουν κάμψη 25% και τις εξαγωγές 34%.

2) Εξωτερικό Εμπόριο.

Οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της Αρμενίας το 2010 ήταν η Ρωσία (22,5% του συνολικού εμπορίου κύκλου εργασιών), η Ουκρανία (24%), η Κίνα (7,6%), η Γερμανία (7,3%), το Ιράν (3,4%) και οι ΗΠΑ (4,7%).

Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Αρμενίας, ο όγκος εμπορίου ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Αρμενία την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2009 ήταν 188.200.000 δολάρια, μειωμένος κατά 30% σε σύγκριση με το 2008, ενδεικτικό της μεγάλης επίδρασης της ύφεσης, παρότι η αρμενική διασπορά προσπαθεί να αυξήσει την εμπορική δραστηριότητα των ΗΠΑ προς την πατρίδα τους. Κύριες εισαγωγές της Αρμενίας από τις ΗΠΑ ήταν πολύτιμοι λίθοι και μέταλλα, χημικά προϊόντα, μέσα μεταφοράς, μηχανημάτων και εξοπλισμού, και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Κυρίαρχη θέση στις εξαγωγές της Αρμενίας προς τις ΗΠΑ καταλαμβάνουν οι επεξεργασμένοι πολύτιμοι λίθοι και μέταλλα, υφάσματα και έτοιμα προϊόντα διατροφής (μικρό ποσοστό που αφορά κυρίως τα έθνικ προϊόντα για τις αρμένικες κοινότητες στις ΗΠΑ).

Εμπορικό Ισοζύγιο Αρμενίας σε εκ. δολ.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 α' εξάμηνο
Εξαγωγές	973.9	985.1	1152.3	1057.2	710.2	1041.1	690.5
Μεταβολή εξαγωγών %	34.7	1.1	17	1.7	-32.8	46.6	2.5
Εισαγωγές	1801.7	2191.6	3267.8	4426.1	3321.1	3748.9	1895.3
Μεταβολή εισαγωγών %	33.4	21.6	49.1	35.4	-25	12.9	-1.8

Όγκος Εμπορίου	2775.6	3176.7	4420.1	5483.3	4031.3	4790	2498.6
Ποσοστιαία μεταβολή όγκου εμπορίου	33.9	14.4	39.1	24.1	-26.5	18.8	-1.1
Έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου	827.8	1206.5	2115.5	3368.9	2610.9	2707.8	1174.8
Μεταβολή ελλείμματος %	24	31.3	42.96	37.2	-29	35.7	-15

Η δυναμική που καταγράφουν οι δείκτες του συνολικού εμπορίου είναι μικρής μόχλευσης για την εγχώρια οικονομία, καθώς τα μεγέθη είναι εξαιρετικά χαμηλά παρότι η οικονομία της Αρμενίας συγκαταλέγεται στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ) οι οποίες συνολικά ήδη κατέχουν το 6% του παγκοσμίου ΑΕΠ, μεγαλύτερο και από εκείνο των αναδυομένων χωρών της Κεντροανατολικής Ευρώπης (Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Ρουμανία, Βουλγαρία) οι οποίες συνολικά δεν κατέχουν παραπάνω του 3.5%, σύμφωνα με στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών.

Όσον αφορά το εξαγωγικό εμπόριο της Αρμενίας, το 2010 το 64% των προϊόντων που εξήχθησαν προορίζονταν για τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ), το 28% για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και τα υπόλοιπα ποσοστά μερίζονταν σε λοιπές χώρες με σημαντικότερο εκείνο των ΗΠΑ που έφτασε το 4% το 2010.

Αντιστοίχως καταγράφονται χώρες με σημαντικά επιμέρους ποσοστά εξαγωγής στην Αρμενία. Η Κίνα με 8% κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα σε αυτές τις χώρες, οι ΗΠΑ διατηρούν μερίδιο 4%, το γειτονικό Ιράν 1% και η Ελβετία 3%. Η Τουρκία παρότι διατηρεί τα σύνορά της με την Αρμενία κλειστά, όπως και το Αζερμπαϊτζάν, ένεκα της διαμάχης στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, αποσπά ποσοστό 5% του εξαγωγικού εμπορίου προς την Αρμενία.

Αναφορικά με το διμερές εμπόριο Ελλάδος-Αρμενίας, η πορεία είναι σταθερά καθοδική από το 2007 και μετά όταν και σημειώθηκε σημαντική μείωση του όγκου εμπορίου, τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές. Οι εξαγωγές από την Αρμενία προς την Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2006-2010, κυριαρχούνται από το κορυφαίο επίπεδο των 1,7 εκ. ευρώ εξαγωγών ηλεκτρονικού υλικού για τηλέφωνα και ψηφιακά δίκτυα το 2007, που προέρχονταν κυρίως από την ελληνικών συμφερόντων Intracom. Κατά τα λοιπά το ύψος των εξαγωγών προς την Ελλάδα κινήθηκε σε ιδιαίτερος χαμηλά επίπεδα κάτω των 150000 χιλ. ευρώ.

Στην πλευρά των εξαγωγών της Ελλάδος μετά το 2007 επακολούθησε σταδιακή απώλεια του μεριδίου των ελληνικών εξαγωγών στην αρμενική αγορά για να καταλήξει από 2.1% το 2007 σε 1% το 2010. Ουσιαστικά απωλέστηκε το ήμισυ των εξαγωγών της Ελλάδος προς την Αρμενία ένεκα της ύφεσης, ακολουθώντας το ποσοστό μείωσης του συνόλου των εισαγωγών της Αρμενίας, ωστόσο εκτιμάται ότι οι επιχειρήσεις που απώλεσαν το 2007 το ποσοστό εξαγωγών τους, δεν μπόρεσαν να επανέλθουν το 2008, οπότε οι εισαγωγές στην Αρμενία αυξήθηκαν 25%. Στα δέκα εξαγόμενα προϊόντα στην Αρμενία το χρονικό διάστημα 2006-2010 συγκαταλέγονται : πούρα, ζάχαρη, φύλλα και ταινίες από αργίλιο, λάδια πετρελαίου, φορέματα-πουκάμισα, ράβδοι αλουμινίου, χρώματα επίχρησης και βερνίκια. Σημαντική διαπίστωση είναι ότι τα τρόφιμα δεν καταγράφονται σχεδόν παρά με ελάχιστα προϊόντα και σε εξαγωγικά επίπεδα που δεν ξεπερνούν τα 8000 ευρώ ετησίως.

Η πλήρης έλλειψη τροφίμων και ποτών είναι σαφώς ένα ζήτημα προς διερεύνηση καθώς η αγορά είναι ώριμη για τα ελληνικά προϊόντα του κλάδου και οι τιμές που επικρατούν στον ανταγωνισμό δεν απέχουν από τις δυνατότητες προσφοράς των ελληνικών κλάδων. Για τα λοιπά προϊόντα είναι σαφές ότι απαιτείται μεγαλύτερη κινητικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στην εξεύρεση συνεργατών, ώστε να διασφαλίσουν την επίτευξη προώθησης προϊόντων που είναι προσιτά στον ανταγωνισμό, ο οποίος στην παρούσα φάση δεν είναι απαιτητικός, συνεπώς η σχέση τιμής – ποιότητας διαμορφώνεται ευκολότερα σε σχέση με άλλες ώριμες αγορές.

3) Προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης.

Οι υψηλές επίσημες τιμές της οικονομικής ανάπτυξης την περίοδο 2002-2007 δεν συνοδεύτηκαν από ανάλογη αύξηση της απασχόλησης ή μείωσης της φτώχειας. Σύμφωνα με το ΔΝΤ το 25% του πληθυσμού ζούσε κάτω από το επίσημο όριο της φτώχειας το 2007, ενώ οι πιο πρόσφατοι αριθμοί για το α' εξάμηνο του 2011 δείχνουν ότι υπάρχει αργή επιτάχυνση της μείωσης του ποσοστού ώστε να τίθεται σε αμφιβολία η επίτευξη του στόχου για μείωσή της στο 19.7% μέχρι το 2015.

Η προσχώρηση της Αρμενίας στον ΠΟΕ το 2003 και η πρόοδος των ιδιωτικοποιήσεων συνέβαλλε στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος. Με την Υπηρεσία των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη (USAID) και την Παγκόσμια Τράπεζα, η κυβέρνηση εφαρμόζει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τομέα των υπηρεσιών, ελευθέρωση του εμπορίου, προσέλκυσης ξένων επενδύσεων μέσω της βελτίωσης των φορολογικών και τελωνειακών καθεστώτων, παράλληλα με τη θέσπιση Διεθνών Λογιστικών Συστημάτων και την εφαρμογή και εξασφάλιση καθεστώτος ιδιωτικής ιδιοκτησίας σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα.

Ωστόσο, πολλές μεταρρυθμίσεις παραμένουν ατελείς, και η κυβέρνηση θα πρέπει να δείξει ισχυρή πολιτική βούληση για να κάνει τις απαραίτητες αλλαγές, ειδικά στον τομέα των φορολογικών και τελωνειακών υπηρεσιών. Η διαφθορά, ο νεποτισμός και η παρεμβατικότητα *a la carte* των κρατικών αρχών, επιφυλάσσει δυσάρεστες εκπλήξεις για τους επιχειρηματικούς δρώντες, καθώς ανώμαλες και απρόβλεπτες διαδικασίες εφαρμογής των νόμων (ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με την επιβολή των συμβάσεων, την πτώχευση και της καταχώρισης δικαιωμάτων ιδιοκτησίας) αναφύονται με ευθύνη της κεντρικής εξουσίας και προς όφελος της ολιγαρχικής ομάδας επιχειρηματιών που εξακολουθούν να κατέχουν άνω του 65% της οικονομικής δραστηριότητας. Παράλληλα με έναν τραπεζικό τομέα που προσπαθεί να αναπτυχθεί και να δώσει πνοή στην οικονομική δραστηριότητα, μακριά από τις κρατικές παρεμβάσεις τα εμπόδια παραμένουν σοβαρά εμπόδια για τις επιχειρήσεις.

Λόγω των κλειστών συνόρων της Αρμενίας με την γειτονική Τουρκία και το Αζερμπαϊτζάν, σχεδόν όλα τα αγαθά που διακινούνται για εμπορικούς λόγους εμπόριο με την Αρμενία πρέπει να περάσουν από τη Γεωργία, όπου επιβάλλονται υψηλές τιμές μεταφοράς, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η αύξηση του εξωτερικού εμπορίου της Αρμενίας. Οι μακροπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων για την επιτυχή επίλυση της σύγκρουσης με το Αζερμπαϊτζάν, που οδήγησε σε πόλεμο το 1992, για το καθεστώς στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Η εγκαθίδρυση σταθερών διπλωματικών και εμπορικών σχέσεων με την Τουρκία και το Αζερμπαϊτζάν είναι βασικός παράγοντας για την περαιτέρω βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος στην Αρμενία.

Στο διάστημα Ιουνίου 1998 - Ιουνίου 2011 έχουν επενδυθεί συνολικά 6.8 δις δολ. στην Αρμενία. Από αυτό το ποσό 5.045 δις δολ. αφορούν ΑΞΕ, γεγονός που καταδεικνύει το ουσιαστικό ενδιαφέρον των χωρών που έχουν εντάξει την Αρμενία στις χώρες στρατηγικού ενδιαφέροντός τους, επιδιώκοντας την άμεση οικονομική διείσδυση στην πραγματική οικονομία της Αρμενίας. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα μέχρι το 2002 ήταν στις τρεις πρώτες θέσεις των ξένων επενδυτών καθώς οι επενδύσεις του ΟΤΕ, της Εμπορικής Τραπέζης και της ΠΥΡΚΑΛ, αποτέλεσαν τα πρώτα χρόνια οργάνωσης της οικονομίας της Αρμενίας, ουσιαστική βοήθεια για την διαμόρφωση θετικού επενδυτικού κλίματος. Η Γαλλία ήταν ο μεγαλύτερος επενδυτής στη χώρα, ακολουθούμενη από Ρωσία μέχρι το 2008 οπότε η Ρωσία κατέλαβε την πρώτη θέση.

Χώρα	Σύνολο επενδύσεων	ΑΞΕ
Ρωσία	2.982.856.700 δις δολ.	2.247.322.600 δις δολ.
Γαλλία	695.015.600 εκ. δολ.	649.047.000 εκ. δολ.
Ελλάδα	478.787.100 εκ. δολ.	301.689.800 εκ. δολ.
ΗΠΑ	369.896.600 εκ. δολ.	237.187.900 εκ. δολ.

Λίβανος	303.245.249 εκ. δολ.	
Γερμανία	302.389.279 εκ. δολ.	
Αργεντινή	380.211.128 εκ. δολ. (αφορά την επένδυση από αργεντινό-αρμένιο για την κατασκευή του νέου τερματικού σταθμού στο αεροδρόμιο Ερεβάν).	

4) Η επιχειρηματική είσοδος-πρόσβαση στην αγορά της Αρμενίας.

Στο παρελθόν, η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Αρμενία σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, απαιτούσε να υπάρχει κάποιος συνεργάτης αρμένιος στη χώρα. Ωστόσο, σταδιακά ορισμένες ξένες επιχειρήσεις ανέπτυξαν εμπορική δραστηριότητα χωρίς προϋπάρχουσα συνεργασία με τοπικό δίκτυο και σταδιακά ακολούθησαν και άλλες επιχειρήσεις. Όλοι οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων υπογραμμίζουν την ανάγκη να έχουν μια ισχυρή κατανόηση της τοπικής νομοθεσίας, ιδίως δε το φορολογικό καθεστώς και την τελωνειακή νομοθεσία, προκειμένου να αποφύγουν την καταβολή περιττών τελών, δασμών και επιβάρυνση των επικοινωνιών με τις μητρικές εταιρείες.

Δεδομένου ότι η ποιότητα των τηλεπικοινωνιών, έχει ακολουθήσει ραγδαίους ρυθμούς βελτίωσης, λόγω των επενδύσεων αλλοδαπών εταιρειών, αν και η ποιότητα των υπηρεσιών και η διαθεσιμότητα εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με το Ευρωπαϊκά δεδομένα, η οργάνωση της επιχειρηματικής προσπάθειας έχει σαφώς διευκολυνθεί. Η σημασία της επαφής πρόσωπο-με-πρόσωπο στην αρμενική επιχειρηματική κουλτούρα δεν μπορεί να παραμεριστεί, ωστόσο δεν πρέπει και να δίδεται πλέον υπερβολική έμφαση, καθώς νέες γενιές έχουν εισέλθει στην παραγωγή, με σπουδές και γνώσεις της δυτικής κουλτούρας. Στην προσπάθεια εισόδου στην αγορά μπορούν αν συμβάλλουν νομικοί σύμβουλοι και τεχνοκράτες του κλάδου επικοινωνιών και μάρκετινγκ. Σημειώνεται ότι ήδη η Αρμενία συγκαταλέγεται στις χώρες με την ταχύτερη αύξηση

χρηστών μέσω κοινωνικής διαδικτύωσης (facebook, tweeter κ.α.) γεγονός που οφείλεται και στη στρατηγική επιλογή δημιουργίας κυρίως στην πρωτεύουσα Ερεβάν, που συγκεντρώνεται το 70% της οικονομικής δραστηριότητας, σημείων δωρεάν χρήσης internet μέσω Wi-Fi. Πάντως δεν υποτιμάται διόλου η αναγκαιότητα ύπαρξης αρμένιου συνεργάτη στις επιχειρηματικές προσπάθειες και αυτό εξακολουθεί να αποτελεί την πλειοψηφούσα πρακτική των ξένων επενδυτών στην Αρμενία, με διαρκώς αυξανόμενες και τις αυτοτελείς προσπάθειες.

Λόγω του μικρού μεγέθους της εγχώριας αγοράς της Αρμενίας και του υψηλού κόστους μεταφοράς, καθώς τα σύνορα με τους δυο από τους τέσσερις γείτονές της είναι κλειστά, εξακολουθούν να υπάρχουν μερικές σχετικά ελκυστικές επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι παραδοσιακές άμεσες εξαγωγές των προϊόντων, λόγω κόστους μεταφοράς μπορούν να καταστούν φθηνότερες με μικρές επενδύσεις σε υποδομές για συσκευασία των πρώτων υλών στη χώρα. Ολοένα και περισσότερες ξένες εταιρείες επιλέγουν να διαμορφώσουν καλύτερους όρους ανταγωνισμού κατ' αυτόν τον τρόπο και τελικά να εξάγουν από την Αρμενία προς τις χώρες ΚΑΚ (Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών, που περιλαμβάνει χώρες όπως το Καζακστάν, Λευκορωσία, Ρωσία, Ουζμπεκιστάν Μολδαβία κ.α.). Μάλιστα η μεταπώληση πολλών προϊόντων σε αυτές τις χώρες, στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν απαιτεί ούτε άδεια από τον αρχικό παραγωγό.

Σημειώνεται η τάση να αναζητούνται από αλλοδαπούς επενδυτές επιχειρηματικές ευκαιρίες και να προβαίνουν σε επενδύσεων στον κλάδο των υπηρεσιών που αναζητά διαρκώς άμεσες επενδύσεις, με την επικουρία επενδυτικών νόμων στην Αρμενία, όπως ορειβατικός τουρισμός και εν γένει τουριστικός κλάδος, το franchising, τα δίκτυα διανομής προϊόντων, παροχή πρωτοβάθμιων ιατρικών υπηρεσιών κ.α.

Οι αρμενικές εταιρείες είναι συνήθως πρόθυμες να γίνουν αντιπρόσωποι ή διανομείς για ξένα προϊόντα, προερχόμενα μάλιστα από χώρες της ΕΕ ή τις ΗΠΑ. Τα τελευταία χρόνια, τοπικές εταιρείες έχουν συνάψει συμφωνίες και έγιναν διανομείς για επιχειρήσεις όπως : Procter & Gamble, Mars, Johnson & Johnson, Kodak, Philip Morris, FedEx, UPS, Dell Computers, Intel, η IBM, Reebok, Nike, και άλλες. Το πρότυπο υλοποίησης αυτών των συμβάσεων είναι ένα σημαντικό κεκτημένο για τον

επιχειρηματικό περιβάλλον στην Αρμενία, παρότι τις αντιπροσωπείες ανέλαβαν εκπρόσωποι της λεγόμενης ολιγαρχίας της χώρας που αποσπά το 60% της οικονομικής δραστηριότητας.

5) Δημιουργία εταιρείας στην Αρμενία.

Οι αλλοδαποί επιχειρηματίες μπορούν να επιλέξουν από ένα ευρύ φάσμα διαθέσιμων μορφών οργάνωσης για τη δημιουργία επιχείρησης στην Αρμενία. Ο Αστικός Κώδικας της Αρμενίας καθορίζει τις ακόλουθες νομικές μορφές επιχειρήσεων :

A. Joint – Stock Company (ανοιχτή η κλειστή) : Πρόκειται για την ίδια μορφή με τις Ανώνυμες εταιρείες όπως λειτουργούν στην ΕΕ.

B. Limited Liability Company : Οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης ΕΠΕ λειτουργούν επίσης όπως και στην ΕΕ. Οι ιδρυτές της εταιρείας οφείλουν να καταβάλουν το 50% του κεφαλαίου πριν την εγγραφή της στο εμπορικό μητρώο που τηρείται.

Γ. Business Partnership (general or limited) : Πρόκειται για τις μορφές ομορρύθμου εταιρείας κατά την οποία είναι εις όλον υπεύθυνοι των υποχρεώσεων οι συμμετέχοντες στην ίδρυση της εταιρείας. Προτιμάται ως μορφή για συνεργασίες με ημεδαπούς δρώντες.

Δ. Daughter Enterprises : Θυγατρικές εταιρείες που αποτελούν παρακολουθήματα της εταιρείας που κατέχει το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαίου τους. Απατώνται ολοένα και περισσότερο καθώς η προώθηση της οικονομικής δραστηριότητας στην νέα οικονομική πραγματικότητα της Αρμενίας δημιουργεί ανάγκες για ευέλικτες μορφές δράσεις. Η συμβατική διαμόρφωση των όρων λειτουργίας της δεν διαφέρει από τα ισχύοντα στην ΕΕ.

E. Dependent companies : Πρόκειται ουσιαστικά για ΕΠΕ στην οποία μια άλλη εταιρεία μετέχει στο κεφάλαιό της και διατηρεί άνω του 20%. Επίσης εξαρτώμενη εταιρεία είναι και μια Α.Ε. στην οποία το 20% των μετοχών με ψήφο ανήκει σε άλλη εταιρεία.

ΣΤ. Representative Offices and Branches : Οι αλλοδαπές εταιρείες οργανώνουν τη λειτουργία τους στην Αρμενία κυρίως δίχως να αποκτούν εταιρική μορφή, αλλά με την εγγραφή τους στα μητρώα του Υπ. Οικονομικών ως νομικές οντότητες που διατηρούν ένα Γραφείο Αντιπροσώπου ή Υποκατάστημα.

Παρακάτω καταγράφεται η βασική διοικητική διαδικασία για το άνοιγμα μιας επιχείρησης στην Αρμενία, όπως καθορίζεται από την αρμενική νομοθεσία.

	Διαδικασία	Παρατηρήσεις (1\$=360AMD)
1	Μετάφραση και επικύρωση των εγγράφων δημιουργίας επιχείρησης ή της σύμβασης συνεργασίας με Αρμένιο επιχειρηματία και υποβολή τους στο Τμήμα Σημάτων Υπ. Οικονομικών για έγκριση της επίσημης ονομασίας της επιχείρησης.	2 ημέρες, 5000 AMD
2	Άνοιγμα λογαριασμού σε τράπεζα της Αρμενίας και κατάθεση του προβλεπομένου ποσού για την επιχείρηση που θα ιδρυθεί. Λήψη σχετικής βεβαίωσης.	Αυθημερόν.
3	Υποβολή αίτησης και εγγραφή στο Μητρώο Επιχειρήσεων.	2 ημέρες, 5000 AMD
4	Υποβολή των στοιχείων εγγραφής στο αρμόδιο φορολογικό γραφείο.	
5	Λήψη βεβαίωσης για φορολογική εγγραφή.	2 ημέρες
6	Λήψη βεβαίωσης για εγγραφή σε φορέα κοινωνικής ασφάλισης της εταιρείας	2 ημέρες
7	Υποβολή αιτήματος για έγκριση της σφραγίδας επιχείρησης σε υπηρεσία της Αστυνομίας. (μη υποχρεωτικό)	1 ημέρα
8	Παραγγελία της σφραγίδας στην κρατική υπηρεσία	1-2 ημέρες, 15.500 AMD
9	Υποβολή στοιχείων εταιρείας στην Κρατική Στατιστική Υπηρεσία για εγγραφή.	1 ημέρα-ατελώς

10	ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	Μετά από 14-18 ημέρες και κόστος 90 δολ. ΗΠΑ.
----	-----------------------------	---

Ωστόσο οι αλλοδαπές επιχειρήσεις μπορούν να δραστηριοποιούνται δίχως να ιδρύσουν νέα οντότητα σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο της Αρμενίας αλλά να αρκεστούν στην εγγραφή στο Μητρώο επιχειρήσεων ενός Γραφείου Αντιπροσώπευσης ή Υποκατάστημα της Αλλοδαπής εταιρείας τους. Αμφότερες οι προαναφερθείσες επιχειρηματικές μορφές δεν αναγνωρίζονται ως νομικά πρόσωπα που έχουν την εμπορική ιδιότητα, αλλά μπορούν να συμμετέχουν σε εμπορικές δικαιπραξίες δρώντας σύμφωνα με το καταστατικό της μητρικής εταιρείας στην αλλοδαπή.

Τα στοιχεία του Κρατικού Μητρώου Νομικών Προσώπων είναι :

15 Grigor Lusavorich Avenue, 0015 Yerevan, Armenia, τηλ. (+374 10) 524516, 524600, 522678, www.stateregistry.am .

6) Πιστωτικό σύστημα και συναλλαγματικές διαδικασίες

Η Αρμενία έχει ένα πλήρως φιλελεύθερο καθεστώς ρύθμισης της διακίνησης αλλοδαπού συναλλάγματος. Τόσο οι αρμένιοι κάτοικοι όσο και οι αλλοδαποί μπορούν να κατέχουν λογαριασμούς σε συνάλλαγμα. Η εισαγωγή, εξαγωγή και η ανταλλαγή σε ξένο νόμισμα, είναι ελεύθερη, σύμφωνα με τον Κανονισμό υπ. αριθμ. 8 της Κεντρικής Τράπεζας της Αρμενίας και του νόμου περί ελέγχου συναλλάγματος, για τον λόγο αυτόν λειτουργούν ανταλλακτήρια συναλλάγματος παντού και κυρίως σε σούπερ μάρκετ.

Άλλες σημαντικές θεσμικές ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στους Κανονισμούς της Κεντρικής Τράπεζας Αρμενία (www.cba.am) :

Κανονισμός 10 : "Licensing και ρύθμιση της αγοράς Forex και Επιχειρήσεων Πώλησης και ανταλλαγής συναλλάγματος"

Κανονισμός 11: "Χορήγηση άδειας στα χρηματιστήρια για διαπραγμάτευση συναλλάγματος.

Κανονισμός 12 : Αδειοδότηση και κανονισμός δημιουργίας επιχείρησης διαπραγμάτευσης συναλλάγματος, σχέσεις Επιχειρήσεων-Πελάτη.

Το μεγαλύτερο μερίδιο του χρηματοπιστωτικού τομέα της Αρμενίας αποτελεί ο τραπεζικός κλάδος. Ωστόσο η συνολική αγορά κεφαλαίου, ο κλάδος ασφαλίσεων, δανειοδότησης επιχειρήσεων, και άλλες μορφές χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης είναι ακόμα σε νηπιακό στάδιο. Κατά τη διάρκεια του 2003, η εκκαθάριση των αδύναμων τραπεζών και η αύξηση των καταστατικών κεφαλαιακών απαιτήσεων είχε ως αποτέλεσμα στην υγιή ενοποίηση του τραπεζικού τομέα. Μέχρι το Δεκέμβριο του 2010 λειτουργούσαν 22 εμπορικές τράπεζες με 391 υποκαταστήματα που λειτουργούν στην Αρμενία. Υπάρχουν επίσης 27 Πιστωτικά Ιδρύματα με 51 υποκαταστήματα. Από την 1η Ιουλίου 2005, το ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο για λειτουργία τραπεζικού ιδρύματος να ανέρχεται σε 2.400.000.000 DRAM (περίπου 5.700.000 δολάρια), αλλά με απαίτηση από την 1η Ιανουαρίου 2009 για περίπου διπλάσιο ποσό για νέες τράπεζες, δεδομένου ότι το συνολικό κεφάλαιο για νεοσυσταθείσες τράπεζες έχει αυξηθεί έως τα 5 δισ. DRAM.

Το 2009, το σύνολο των ιδίων πόρων των τραπεζών αυξήθηκε κατά 10% και από τον Σεπτέμβριο του 2010 η συνολική κεφαλαιοποίησή τους ήταν ίση με 246 δισεκατομμύρια DRAM (650.000.000 δολάρια). Ο τραπεζικός τομέας συνολικά είχε κέρδος 58 δισεκατομμυρίων μηνών DRAM κατά το 2010 περίοδο. Ωστόσο σημειώνεται ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση οδήγησε σε σημαντική μείωση των εμβασμάτων (30%), ταχεία υποτίμηση του νομίσματος (23%), και κατάρρευση της ζήτησης για τις εξαγωγές της Αρμενίας (47%), την περίοδο 2008-2009. Ως εκ τούτου επηρέασε αρνητικά το τραπεζικό σύστημα.

Η μείωση της πιστωτικής επέκτασης που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2008 έχει ήδη ξεπεραστεί και μια αύξηση των επιτοκίων χορηγήσεων της τάξης του 3-4% από τις εμπορικές τράπεζες που είχε εφαρμοστεί επίσης αποκλιμακώνεται στην προσπάθεια διατήρησης του πληθωρισμού εντός των τεθέντων ορίων 3.5%-4.8%. Ανεξαρτήτως βέβαια της κρίσεως η εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων δανεισμού αποτελεί κανόνα λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος ώστε να μην διολισθήσει η οικονομία σε μη βιώσιμες καταστάσεις καθώς οι αναπτυξιακοί ρυθμοί επιταχύνονται. Ολοένα και

περισσότερο γίνεται χρήση πλαστικού χρήματος (12% αύξηση το 2010) και η διαδικασία χορήγησης επιχειρηματικών δανείων σε εξαγωγικές επιχειρήσεις ή συνεργαζόμενες με αλλοδαπές σταδιακά γίνεται ευχερέστερη.

7) Φορολογικό Καθεστώς

Σύμφωνα με τον ισχύοντα φορολογικό νόμο (βλ. www.taxservice.am) τόσο οι κάτοικοι όσο και αλλοδαποί επιτηδευματίες υποχρεούνται σε καταβολή φόρου. Ως κάτοικοι και έχοντες την έδρα τους στην Αρμενία λογίζονται οι έχοντες προβεί σε εγγραφή της επιχείρησης στο Μητρώο Επιχειρήσεων του Υπ. Οικονομικών σύμφωνα με όσα παρατέθηκαν ανωτέρω. Μη κάτοικοι θεωρούνται όλες οι επιχειρήσεις που έχουν εγγραφεί σε αλλοδαπό κράτος και δεν φέρουν στην Αρμενία κανενός είδους Νομική Προσωπικότητα. Το ίδιο ισχύει και για τους διεθνείς οργανισμούς.

Υποκείμενο φόρου	Ποσοστό φορολογικής επιβάρυνσης	Παρατηρήσεις
Ενιαίος φορολογικός συντελεστής για κατοίκους ⁱ και έχοντες έδρα στην Αρμενία.	20%	Σε συνεργασία με φορολογική αρχή υπάρχει η δυνατότητα αναγνώρισης εκπτώσεων στο δηλούμενο εισόδημα και διαμόρφωσης ενός μηνιαίου παγίου επιβάρυνσης για τους επιχειρηματίες και ιδιώτες που το επιθυμούν.
Για μη κατοίκους.	5%	Για εισόδημα προερχόμενο από ασφαλιστικές αποζημιώσεις, εμπορικές μεταφορές, πληρωμές αντασφαλίσεων.
Για μη κατοίκους & εισόδημα από πηγές αρμενικών	10%	Αφορά μερίσματα, τόκους, royalties, εισόδημα από leasing

συμφερόντων		ακίνητης περιουσίας, κάθε είδους υπεραξία και λοιπά εισοδήματα προερχόμενα από μη εμπορική χρήση.
Δωρεά περιουσιακών στοιχείων	0%	Δεν αφορά μη κατοίκους.
Μερίσματα κατοίκων με έδρα την Αρμενία.	0%	
Μερίσματα μη κατοίκων-εχόντων έδρα την Αρμενία.	0%	Υπό τη συνδρομή τριών προϋποθέσεων του φορολογουμένου μη κατοίκου: α) οι μετοχές του ανήκαν για τουλάχιστον 2 έτη, β) κατά τη διάρκεια των 2 προηγούμενων ετών ήταν ιδιοκτήτης τουλάχιστον 25% του κεφαλαίου της εταιρείας και γ) να μην υπέχει υποχρέωση φορολόγησής τους στη χώρα κατοικίας-έδρας του.
Ζημίες για κατοίκους-έχοντες έδρα την Αρμενία.	Επιτρέπεται να επιμερίζονται για τα επόμενα 5 έτη.	Προβλέπεται επίσης η διατήρηση δικαιώματος δήλωσης των ζημιών και σε επόμενο έτος για αντιστάθμισμα κερδοφόρου αποτελέσματος της εταιρείας.
Δρώντες στην αγροτική οικονομία	0%	Απαλλάσσονται φόρου εσόδων όσοι κάτοικοι αποκτούν εισόδημα από πώληση αγροτικών προϊόντων, υπό την προϋπόθεση να μην ξεπερνά το 10% του ετήσιου δηλούμενου εισοδήματος.
Μη κάτοικος που διατηρεί υποκατάστημα για	20%	Ο αναλογούν φόρος υπόκειται σε εκπτώσεις σύμφωνα με τα

επιχειρηματική δραστηριότητα στην Αρμενία.		ισχύοντα για τους κατοίκους, εκτός από όσα αφορούν δωρεές, ζημίες και μερίσματα.
--	--	--

Ο Φόρος Προστιθεμένης Αξίας που επιβάλλεται για κάθε πώληση προϊόντος στην Αρμενία είναι 20% και είναι ίδιος και για τα εισαγόμενα προϊόντα. Εξαιρούνται ΦΠΑ τα προϊόντα που εισάγονται και για τα οποία με ειδικό φορολογικό νόμο δεν επιβάλλεται δασμός. Επίσης εξαιρούνται ΦΠΑ όλα τα προϊόντα που εισάγονται και αφορούν ανθρωπιστική βοήθεια και φιλανθρωπικούς σκοπούς. Επίσης υποχρεούνται σε καταβολή ΦΠΑ άτομα που εισάγουν προϊόντα των οποίων η αξία είναι άνω των 300 δολ. ΗΠΑ. ή το βάρος τους υπερβαίνει τα 50 kg.

Ειδικός φόρος κατανάλωσης (ΕΦΚ) επιβάλλεται σε σειρά προϊόντων, κυρίως εισαγόμενα και είδη πολυτελείας. Απαλλάσσονται εισαγόμενα προϊόντα που προορίζονται για επανεξαγωγή.

Κατάλογος ΕΦΚ ανά προϊόν σύμφωνα με φορολογικό νόμο Μαρτίου 2011.

Προϊόν	Ποσότητα	ΕΦΚ σε AMD
Μπύρα	1 ltr	70
Οίνοι και σταφύλια	Επί της δασμολογητέας αξίας τους.	10% αλλά όχι λιγότερο από 100 dram ανά λίτρο.
Βερμούτ και λοιποί οίνοι φρούτων περιέχοντες αρωματικά εκχυλίσματα	1 ltr	500
Λοιπά ποτά π.χ. μηλίτης	1 ltr	180
Αιθυλική αλκοόλη.	1 ltr	600
Αλκοολούχα ποτά.	Επί της	30%, αλλά όχι

	δασμολογητέας αξίας τους.	λιγότερο από 380 AMD ανά 1 λίτρο.
Καπνός	1 kg	1500
Αργό πετρέλαιο και υποπροϊόντα	1 tn	27000
Υδρογονάνθρακες και λοιπά παράγωγα εκτός φυσικού αερίου	1 tn	1000

Για φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν στην ιδιοκτησία τους ακίνητα επιβάλλεται και φόρος ακίνητης περιουσίας (ΦΑΠ). Στα δημόσια και βιομηχανικά κτήρια που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα, η αγοραία αξία τους θεωρείται ως φορολογική βάση επί της οποίας υπολογίζεται ο ΦΑΠ με συντελεστή 0.6%. Οι χώροι στάθμευσης και αγροτικοί χώροι έχουν συντελεστή 0.2%. Για τα ακίνητα που αποτελούν κατοικίες ισχύει ο κάτωθι πίνακας :

Αξία ακινήτου	Φορολογικός συντελεστής %	Ετήσια πρόσθετη επιβάρυνση.
0-3.000.000	0	0
3.000.000-10.000.000	0.1	100
10.000.000-20.000.000	0.2	7.100
20.000.000-30.000.000	0.4	27.100
30.000.000-40.000.000	0.6	67.100
40.000.000 και άνω	0.8	127.100

Σύμφωνα με συμφωνίες που έχει συνυπογράψει η Αρμενία με άλλες χώρες, η φορολογική επιβάρυνση για αλλοδαπές εταιρείες που έχουν εισοδήματα από μετοχές και royalties είναι χαμηλότερη από τη γενική ρύθμιση και υπολογίζονται σύμφωνα με τον κατωτέρω πίνακα :

Χώρα	Μερίσματα	Royalties
Βουλγαρία	10 α	10
Κίνα	10 β	10
Ουκρανία	15 β	-
Ιράν	15 δ	5
Ρουμανία	10 β	10
Ρωσία	10 α	-
Τουρκμενιστάν	15 β	10
Λίβανος	10 β	5
Γαλλία	15 γ	10 ε
Λιθουανία	15 β	10
Λετονία	10	10
Ελλάδα	10 β	10
Γεωργία	-	10

- α. το ποσοστό κατεβαίνει στο 5% όταν ο υπόχρεος διακρατεί άνω του 40% του μετοχικού κεφαλαίου.
 β. το ποσοστό χαμηλώνει στο 5% όταν ο υπόχρεος διακρατεί άνω του 25% του μετοχικού κεφαλαίου.
 γ. το ποσοστό χαμηλώνει στο 10% όταν ο υπόχρεος διακρατεί άνω του 10% του μετοχικού κεφαλαίου.
 δ. το ποσοστό χαμηλώνει στο 10% όταν ο υπόχρεος διακρατεί άνω του 25% του μετοχικού κεφαλαίου.
 ε. το ποσοστό χαμηλώνει στο 5% όταν πρόκειται για συγγραφικά δικαιώματα.

8) Διαδικασίες εισαγωγής προϊόντων στην Αρμενία.

α. Απαιτούμενα έγγραφα και λοιπές διαδικασίες εισαγωγής.

Σύμφωνα με τον ισχύοντα Κώδικα Τελωνείων της Αρμενίας (βλ. ιστοσελίδα Γραφείου ΟΕΥ Ερεβάν : www.agora.mfa.gr/am54) οι διαδικασίες εισαγωγής συνοπτικά πρέπει να περιλαμβάνουν την υποβολή των κάτωθι εγγράφων :

- 1) Φορτωτική (Bill of lading).

- 2) Πιστοποιητικό Προέλευσης προϊόντος (Certificate of Origin).
- 3) Εμπορικό Τιμολόγιο (Commercial Invoice).
- 4) Δήλωση διασάφησης τελωνείου (Customs Import Declaration).
- 5) Προκαταρκτική δήλωση διασάφησης τελωνείου (Preliminary Import Customs Declaration).
- 6) Αποδείξεις καταβολής τελών για μεταφορικά εντός τελωνείου (Terminal handling receipts).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω τα εισαγόμενα προϊόντα πρέπει απαραίτητως να φέρουν σήμανση χώρας προέλευσης (country of origin label). Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας της Αρμενίας έχουν υιοθετήσει και θέσει σε ισχύ κανονισμούς εμπορίας τροφίμων και εισαγωγείς σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΕ. Η εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου ωστόσο πάσχει καθώς η πρακτική στα τελωνεία και σημεία εισόδου ακολουθεί ακόμα μη συμβατές διαδικασίες που οφείλονται σε τρίτους εξωθεσμικούς παράγοντες. Ωστόσο αποδελτιώνουμε τα σημαντικά κεφάλαια που πρέπει ο εξαγωγέας προς την Αρμενία να έχει υπόψη του σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που ορίζει το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης που είναι αρμόδιο για θέματα Ασφάλειας Υγείας (βλ. σχετικό νόμο στην ιστοσελίδα Γραφείου ΟΕΥ Ερεβάν : www.agora.mfa.gr/am54) :

- 1) Διαδικασίες εγγραφής - Έγγραφα στα οποία εμφανίζεται η εγγραφή του τόπου παραγωγής (Registration of Food/Feed Facilities),
- 2) Προφόρμα γνωστοποίησης του εισαγομένου φορτίου (Prior Notice of Imported Food Shipments),
- 3) Διαδικασίες διακράτησης στο τελωνείο των προς εισαγωγή προϊόντων (Administrative Detention and Maintenance), και
- 4) Διαδικασίες επιθεώρησης των υποβληθέντων εγγράφων (Inspection of Records), από τις οποίες εξαρτάται ουσιαστικά και ο χρόνος ολοκλήρωσης της γραφειοκρατικής διαδικασίας εισαγωγής.

β) Διαδικασία και τύπος σήμανσης προϊόντος.

Η έγκριση της ετικέτας γίνεται επίσης από το Υπουργείο Γεωργίας της Αρμενίας. Η ετικέτα φέρει στην αρμενική τα εξής στοιχεία υποχρεωτικά:

- Το **όνομα** του προϊόντος (Statement of product - Identity), το οποίο αναγράφεται με έντονους χαρακτήρες.
- Το **βάρος** του προϊόντος, το οποίο πρέπει να αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Μετρικό Σύστημα.
- Το **μέγεθος των γραμμάτων και αριθμών** της ετικέτας μπορεί να είναι και μικρότερο από 1 mm καθώς έχει επικρατήσει οι εταιρείες που εξαγουν πανομοιότυπα προϊόντα σε άλλες αγορές να θέτουν σε προϊόντα τους μονάχα αυτοκόλλητη ετικέτα στην αρμενική γλώσσα με τα σχετικά στοιχεία για να αποφύγουν επιπρόσθετο κόστος αλλαγής συσκευασίας.
- Τον **πλήρη κατάλογο των συστατικών**, τα οποία πρέπει να αναγράφονται κατά σειρά σπουδαιότητας εκ των άνω.
- **Warning Statement:** για ορισμένα προϊόντα είναι απαραίτητο να αναγράφεται εάν η συσκευασία είναι αεροστεγής, εάν υπάρχουν ιχνοστοιχεία διαιτητικά με βάση πρωτεΐνες, εάν περιέχουν σακχαρίνη ή να γίνεται μνεία, εάν υπάρχουν, υλικών που επηρεάζουν την υγεία.

Προαιρετικά στην ετικέτα αναφέρονται τα **θρεπτικά στοιχεία του προϊόντος** (nutrition facts). Η αναφορά των θρεπτικών συστατικών πρέπει να γίνεται με βάση την ποσότητα και την ποσοστιαία συμμετοχή τους στο σύνολο. Η ετικέτα δηλαδή, πρέπει να περιλαμβάνει την ποσότητα κατά μερίδα και τον αριθμό των μερίδων κατά περιεχόμενο.

γ) Πιστοποιητικά Υγειονομικού Ελέγχου.

Η Κυβέρνηση έχει προσπαθήσει να απλοποιήσει τις σχετικές διαδικασίες και για το λόγο αυτό γίνονται δεκτά τα πιστοποιητικά υγειονομικού ελέγχου που εκδίδουν οι χώρες εξαγωγής προς την Αρμενία, ειδικώς δε εκ των χωρών της ΕΕ. Ωστόσο εάν κατά τη διάρκεια εκτελωνισμού οι αρμόδιοι επιθεωρητές εκτιμήσουν ότι πρέπει να προβούν σε έλεγχο διαπίστωσης της ποιότητας εξ' απόψεως υγειονομικής αποστέλλουν δείγμα σε πιστοποιημένα εργαστήρια στην Αρμενία (στην ιστοσελίδα Γραφείου ΟΕΥ Ερεβάν : www.agora.mfa.gr/am54). Τα αποτελέσματα αυτά κατισχύουν του πιστοποιητικού που

έχει εκδοθεί από την χώρα εξαγωγής, είναι ωστόσο μαχητά ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου στην Αρμενία. Προς τον σκοπό μάλιστα συντονισμού του Υγειονομικού Ελέγχου, οι τρεις διαφορετικές μονάδες επιθεώρησης που λειτουργούν υπό το θεσμικό πλαίσιο του Υπουργείου Γεωργίας, πρόκειται να συγχωνευθούν, καθώς έχει διαπιστωθεί ότι σημαντικό μέρος των καθυστερήσεων στις τελωνειακές διαδικασίες οφείλεται στην παράλληλη λειτουργία αυτών των μονάδων.

Το Εθνικό Ινστιτούτο Προτύπων, που επίσης λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπ. Γεωργίας της Αρμενίας, έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα χορήγησης πιστοποιητικών λειτουργίας ιδιωτικών εργαστηρίων ελέγχου ποιότητας. Επίσης καθορίζει και ελέγχει όλες τις σχετικές προδιαγραφές που πρέπει να τηρούν για την υγειονομική επάρκειά τους τα προϊόντα που προορίζονται για την αγορά, είτε τοπικής παραγωγής, είτε εισαγόμενα.

Στους συνημμένους καταλόγους με πιστοποιημένα εργαστήρια μπορεί να προσφύγει ο εισαγωγέας ώστε να εξασφαλίσει και άλλη γνωμοδότηση-πιστοποιητικό για την υγειονομική επάρκεια των εισαγομένων προϊόντων και να το συνυποβάλλει στις τελωνειακές αρχές. Επίσης το σχετικό πιστοποιητικό μπορεί να χρησιμεύσει και να υποβληθεί στις δικαστικές αρχές για την άρση ενδεχόμενης δέσμευσης των εισαγομένων προϊόντων ένεκα αμφισβήτησης από τους επιθεωρητές.

Σε κάθε περίπτωση ο εξαγωγέας χρειάζεται, σύμφωνα και με τον Τελωνειακό Κώδικα της Αρμενίας να προσλάβει επιχώριο εισαγωγέα (ο νόμος αναφέρει σαφώς ότι πρέπει να έχει υπηκοότητα αρμενική ο διεκπεραιώνων την εισαγωγή για λογαριασμό της αλλοδαπής εταιρείας που εξάγει τα προϊόντα της). Ο αρμένιος εισαγωγέας οφείλει να υποβάλλει έγκαιρα όλα τα σχετικά έγγραφα ώστε να μην παραμείνουν τα εμπορεύματα επί μακρόν στις αποθήκες του τελωνείου. Μάλιστα μπορεί να προετοιμαστεί κατάλληλα και έγκαιρα η εισαγωγή ώστε να εκμεταλλευτεί ο εξαγωγέας την νέα διαδικασία που υιοθέτησαν τα τελωνεία διαχωρίζοντας τα εισαγόμενα εμπορεύματα ανάλογα με την αξία τους και την ευπάθειά τους.

9) Θεσμικό πλαίσιο Ελλάδος – Αρμενίας.

Η Ελλάδα έχοντας συμβάλει από το 1992 στην οργάνωση του νέου κράτους και στην αντιμετώπιση των ζωτικών του αναγκών μέσω δράσεων της ΥΔΑΣ (Υπηρεσίας Διαχείρισης Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπ. Εξωτερικών), έχει συνυπογράψει ένα πλήρες θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με την οργάνωση των οικονομικών σχέσεων της με την Αρμενία.

Συνοπτικά αναφέρονται :

1. Συμφωνία Οικονομικής & Τεχνολογικής Συνεργασίας, Ν.2125/93 (ΦΕΚ Α΄45).
2. Συμφωνία Προώθησης & Αμοιβαίας Προστασίας Επενδύσεων, Ν. 2269/94 (ΦΕΚ Α΄228).
3. Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας, Ν. 3014/02 (ΦΕΚ Α΄103).
4. Συμφωνία αμοιβαίας τελωνειακής συνδρομής.
5. Συμφωνία οδικών μεταφορών.
6. Συμφωνία τουριστικής συνεργασίας.
7. Συμφωνία γεωργικής συνεργασίας.
8. Συμφωνία αεροπορικής συνεργασίας (1998 και 2008).
9. Συμφωνία δικαστικής αρωγής (2002).
10. Πρωτόκολλο Ελληνο-Αρμενικής Επιτροπής Επιστημονικής Συνεργασίας (ΦΕΚ Α΄40/2002)
11. Δεύτερο Πρωτόκολλο Ελληνοαρμενικής Συνεργασίας (ΦΕΚ Β΄241/1999).
12. Πρωτόκολλα 4 Μεικτών Διυπουργικών Επιτροπών (Νοέμβριος 1997, Μάρτιος 1999, Νοέμβριος 2002, Μάρτιος 2006).

10) Βασικοί Μακροοικονομικοί δείκτες Αρμενίας

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 α΄ εξάμηνο
ΑΕΠ σε δις δολ.	5.3	6.4	9.2	11.7	8.5	9.4	9.9
ΑΕΠ % μεταβολή ανά έτος	11.1	13.2	13.7	6.9	-14.2	2.6	4.6
ΑΕΠ κατά κεφαλή \$	1780	1982	2853	3606	2615	2846	2959
Πληθωρισμός %	1.8	2.9	4.4	9.0	3.5	8.2	4.3
Επενδύσεις	19.2	28.9	29.7	29.1	6	-10.6	-1.1
Ανεργία σε χιλ.	89.000	84.600	75.100	74.700	84.500	122.300	
Ανεργία ποσοστά	8.9	7.5	7.1	6.3	6.8	7.1	12.3
Βιομηχανικό δείκτης	107.6	106.6	109.4	111.3	103.0	105.0	119.8
Αγροτική παραγωγή	111.2	111.6	122.4	123.9	123.8	129.3	138.3
Μεταβολή εξαγωγών	5%	-15	21.1	-7.2	-37.4	43.8	28
Μεταβολή εισαγωγών	15.8%	20.9	47.2	35	-26.3	21.3	19
Εισαγωγές	1801.7	2191.6	3267.8	4426.1	3321.1	3748.9	1895.3
Εξαγωγές	973.9	985.1	1152.3	1057.2	710.2	1041.1	690.5

11) Χρήσιμες ιστοσελίδες.

- www.president.am : Προεδρία της Δημοκρατίας Αρμενίας
- www.gov.am : Κυβέρνηση της Αρμενίας
- www.parliament.am : Εθνοσυνέλευση της Αρμενίας
- www.armeniaforeignministry.com : Υπ. Εξωτερικών Αρμενίας
- www.mineconomy.am : Υπ. Οικονομικών Αρμενίας
- www.yerevan.am : Δήμος Ερεβάν
- www.ada.am : Αναπτυξιακός Οργανισμός Αρμενίας
- www.armeniainfo.am : Οργανισμός Τουριστικής Ανάπτυξης Αρμενίας
- www.arminco.com : Ένωση Εργοδοτών Αρμενίας
- www.armcci.am : Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αρμενίας
- www.netsys.am : Ένωση Κατασκευαστικών Εταιρειών Αρμενίας
- www.touropoperator.am : Ένωση Αρμενίων Τουριστικών Πρακτόρων
- www.uite.org : Ένωση Εταιρειών Πληροφορικής Αρμενίας
- www.expro.am : Οργανισμός Εκθέσεων Αρμενίας
- www.customs.am : Οργανισμός Τελωνείων Αρμενίας

ⁱ Σύμφωνα με το Δίκαιο που ισχύει στην Αρμενία η παραμονή άνω των 183 ημερών στη χώρα δίδει το δικαίωμα για κτήση ιδιότητας μόνιμου κατοίκου καταρχήν, καθώς υπάρχει και η συνδρομή των προνοιών του μεταναστευτικού νόμου, ο οποίος όμως υποχωρεί όσον αφορά τις πρόνοιές του για επιτηδευματίες.